
DYNAMICKÉ PLÁNOVANIE

A

RIADENIE VÝROBY

Prof. Ing. Milan Gregor, PhD.
Doc. Ing. Branislav Mičieta, PhD.
Prof. Ing. Ján Košturiak, PhD.
Ing. Peter Bubeník, PhD.
RNDr. Jindřich Růžička

Žilinská univerzita v Žiline
2000

Autorský kolektív za podporu pri vydaní tejto publikácie

d'akuje spoločnosti VARIAS, a. s., Žilina

Lektorovali:

Doc. Ing. Josef Basl, CSc.

Ing. Vladimír Hric, CSc.

Vydala Žilinská univerzita v Žilina v EDIS - vydavateľstve ŽU

© M. Gregor, B. Mičieta, J. Košturiak, P. Bubeník, J. Růžička, 2000
ISBN 80-7100-607-6

OBSAH

ÚVOD	7
1. Plánovanie a riadenie výroby	11
1.1. Plánovanie a riadenie výroby v podmienkach globalizácie trhov	11
1.2. Typové metódy operatívneho plánovania výroby	14
1.3. Nerovnomernosť hmotných tokov	17
Riešený problém	21
Diskusné otázky	22
Literatúra	23
2. Systémy pre plánovanie a riadenie výroby	25
2.1. Štruktúra systému pre plánovanie a riadenie výroby	25
2.2. Hierarchický systém plánovania	27
2.3. Plánovacia technika MRP II	32
2.4. Plánovacia technika MRP	34
2.5. Ďalší vývoj systémov MRP II	35
2.6. Manažment dodávateľského reťazca	35
2.7. Plánovanie MTO, MTS	37
Diskusné otázky	38
Literatúra	38
3. Predpovedanie	39
3.1. Forecasting a plánovanie výroby	40
3.2. Predpovedanie dopytu v podniku	41
3.3. Metódy predpovedania dopytu	43
3.4. Prognózy a metódy pre tvorbu prognóz	44
3.5. Predpovedanie a integrované systémy riadenia výroby	48
3.6. Forecasting - priame, kvantitatívne metódy	50
3.7. Základné metódy využívania forecastingu.....	53
3.8. Presnosť predpovede – chyby predpovede	61
3.9. Postup pri implementácii forecastingu v podniku	67
3.10. Prehľad vybraných softverových riešení pre forecasting	68
Riešený problém	70
Diskusné otázky.....	78
Literatúra.....	78

4.	Súhrnné (agregované) plánovanie	79
4.1.	Kedy použiť súhrnné plánovanie?.....	81
4.2.	Náklady v súhrnnom plánovaní	82
4.3.	Modely a metódy v súhrnnom plánovaní	85
4.4.	Disagregácia agregovaného plánu výroby.....	90
4.5.	Vstupné a výstupné informácie	91
	Riešený problém	92
	Diskusné otázky	98
	Literatúra	98
5.	MRP - plánovanie požiadaviek na materiál	99
5.1.	Ciele MRP	101
5.2.	MRP logika	101
5.3.	Určovanie veľkosti dávok v MRP	103
5.4.	Informácie pri plánovaní požiadaviek na materiál	105
	Riešený problém	106
	Diskusné otázky	117
	Literatúra	118
6.	Kapacitné plánovanie, plánovanie montáže	119
6.1.	Ohodnotenie kapacít	120
6.2.	Techniky kapacitného plánovania	123
	Riešený problém.....	128
	Diskusné otázky	129
	Literatúra.....	130
7.	Dielenské riadenie výroby	131
7.1.	Hlavné úlohy a funkcie dielenského riadenia výroby	132
7.2.	Systémy pre dielenské riadenie výroby	134
7.3.	Systém MRP	135
7.4.	Systém KANBAN.....	136
7.5.	Systém CONWIP	139
7.6.	Systém OPT.....	139
7.7.	Systém DBR	141
7.8.	Systém BOA	142
7.9.	Systém FZ	145
	Diskusné otázky	148
	Literatúra	148

8.	Rozvrhovanie výrobných operácií	149
8.1.	Ciele a úlohy rozvrhovania výrobných operácií	150
8.2.	Metodika rozvrhovania výrobných operácií	152
8.3.	Rozvrhovanie výrobných operácií v závislosti na type výroby ...	155
8.4.	Špeciálne techniky rozvrhovania	161
8.5.	Dopredné priradovanie	163
8.6.	Spätné priradovanie	166
8.7.	Zoradenie – určenie sekvenčného spracovania	169
8.8.	Systémy pre finálne kapacitné plánovanie	172
	Diskusné otázky	177
	Literatúra	178
9.	Výrobné dávky	179
9.1.	Výhody a nevýhody veľkých výrobných dávok	179
9.2.	Postupy využívané na určovanie veľkosti výrobnej dávky	180
9.3.	Prístup k redukcii veľkosti výrobných dávok v podniku	194
9.4.	Model pre nakupované položky EOQ	197
9.5.	Model pre vyrábané dielce EMQ	202
	Diskusné otázky	209
	Literatúra	210
10.	Simulácia – nástroj pre podporu plánovania a riadenia výroby	211
10.1.	Aplikácie na našom trhu	217
	Riešený problém	221
	Diskusné otázky	223
	Literatúra	224
11.	Systémová integrácia	225
11.1.	Systém SAP R/3	229
11.2.	MFG/PRO	265
11.3.	BAAN IV	266
11.4.	MIRACLE V	268
11.5.	JBA Systém 21 Manufacturing	269
	Diskusné otázky	270
	Literatúra	270
	Používané skratky	271
	Anglicko-slovenský slovník	273

Úvod

Už prvé dni po zrútení východoeurópskych trhov vznikli obrovské problémy, s ktorými sa až dodnes stretávajú riadiaci pracovníci v oblasti výroby na Slovensku. Nie je to len platobná neschopnosť, ktorá vznikla z dôvodov nekorektného nábehu a pôsobenia trhu. Problémy sa ukazujú hlavne v nekvalitnej príprave riadiacich pracovníkov pre riešenie situácií bežne vznikajúcich na trhu (zníženie, resp. výkyvy dopytu, hľadanie nových výrobkov pre trh, malá pružnosť a podobne). Centrálny systém plánovania a riadenia mal za následok prirodzenú degeneráciu schopností riadiacich pracovníkov hlavne v oblasti strategického a taktického plánovania a riadenia podnikov.

Väčšina našich podnikov riešila a rieši problémy vznikajúce v turbulentnom trhovom prostredí extenzívnou formou, mechanizmus ich riešenia vychádza len z oneskorenej reakcie na zmeny. Zatiaľ u nás chýba prvok predvídania - vízií. Sme svedkami nevídaných skokov v cenových hladinách výrobkov a služieb. Takýto vývoj však nemôže pokračovať do nekonečna. Je len otázkou času, kedy dôjde k "nárazu" na dáždnik trhovo prijateľnej cenovej hladiny. Aj miera zisku, vytvorená rastom cien, má svoje hranice. Jediná stratégia, ktorá podnikom zostáva v takomto prípade a ktorá môže zaručiť ďalší rast miery zisku, je redukcia všetkých druhov nákladov (strát), zvýšenie pružnosti vo výrobe, distribúcii a nová inovačná stratégia (rýchla odozva na trhové potreby svojich zákazníkov - *time to market*). Podniky, ktoré už dnes nepracujú na postupe redukcii všetkých druhov nákladov, si vytvárajú predpoklady veľkých problémov či zániku v blízkej budúcnosti. Vývoj v ostatných rokoch ukazuje, že ak chce byť výrobný podnik úspešný, musí nutne premeniť svoju výrobu na strategickú konkurenčnú zbraň.

Dnes ešte panuje na Slovensku opojenie z manažmentu a marketingu, importované z priemyselne rozvinutých krajín, mnohokrát chápané a usmerňované príliš teoreticky, bez vzťahu k podnikovej praxi. Japonci pochopili ako prví, že kvalitné výrobky, časté inovácie a dokonalé zvládnutie výroby a výrobných technológií otvára dvere k zákazníkom. Zvládnutie týchto procesov umožňuje realizáciu nových marketingových stratégií podnikov. V ostatných rokoch sa až príliš úsilia u nás venuje "kopírovaniu zázračných

západných stratégií“. Mnohí riadiaci pracovníci venujú veľa zo svojho pracovného času návštevám rôznych manažérskych kurzov a zostáva im len málo času na riešenie problémov každodenného života.

Obdobie búrlivých aplikácií zásad *Just-in-Time* sme u nás prespali a ešte ani dnes, po vyše štvrtstoročí úspešných implementácií JiT v niektorých podnikoch nepoznajú riadiaci pracovníci základné myšlienky, zásady a techniky JiT. Prevláda názor, že nahromadené problémy v podniku možno riešiť len pomocou veľkých inovačných skokov. Pozornosť treba sústrediť na odlišné prístupy, medzi ktoré patrí napríklad filozofia postupných malých zmien a neustáleho zlepšovania už existujúceho dobrého stavu, nazývaná *KAIZEN*. Jej základom je motivácia a zapojenie všetkých pracovníkov podniku do zlepšovania všetkých podnikových sfér. Nedostatočne sú na Slovensku rozšírené aj myšlienky známe ako *Lean Production* či *Lean Management*.

O čom je táto kniha?

Podľa názoru odborníkov v ďalšom období bude najvýznamnejším predpokladom pre úspešné podnikanie hlavne správna dlhodobá stratégia podniku a jeho marketingové a výrobné schopnosti. Predkladaná publikácia sa sústreďuje hlavne na analýzu možností zlepšenia výrobných schopností priemyselných organizácií pomocou relatívne málo známych metód a techník z oblasti plánovania a riadenia výroby.

Kniha poskytuje základný prehľad techník využívaných v procese plánovania a riadenia výroby. Zaoberá sa detailne problematikou od prijatia objednávky zákazníka až po jej samotné rozvrhnutie do výroby s cieľom zabezpečiť efektívnu výrobu s podporou vhodných metód a prístupov.

Vzhľadom na prehľadnosť problematiky autori rozčlenili knihu do jedenásťich kapitol. Prvá kapitola **Plánovanie a riadenie výroby** sprostredkúva čitateľovi základy a prierez architektúrou plánovania, zaoberá sa základnými sústavami a metódami plánovania a jeho nutným okolím.

Druhá kapitola **Systémy pre plánovanie a riadenie výroby** približuje modulárny prístup k tvorbe týchto systémov a vzťahy medzi ich jednotlivými

modulmi a prvkami. Zároveň poukazuje na typy plánovacích techník, ktorými disponujú tieto systémy.

Tretia kapitola **Predpovedanie požiadaviek zákazníkov** sa podrobne zaoberá problematikou predvídania (predpovedania) požiadaviek zákazníkov, pretože práve oblasť plánovania je vysoko závislá od kvality vstupných predpovedí. V kapitole sú popísané techniky využiteľné v danej oblasti.

Výrobcovia ponúkajú na trh široký sortiment výrobkov, ktoré sledujú uspokojenie potrieb zákazníka, ale často vyvolávajú neprimerané problémy pre výrobcu. Organizáciám sa pri širokom sortimente výroby ťažko zostavuje plán výroby, narastajú problémy s bilanciou výrobných zdrojov. Z toho dôvodu štvrtá kapitola **Súhrnné (agregované) plánovanie** čitateľovi približuje techniku, ktorá spolu s disagregáciou podáva tzv. obraz hrubého plánu využitia zdrojov v nadväznosti na hrubé kalkulácie.

Súčasný systémy plánovania výroby už historický vychádzajú z techniky plánovania materiálových požiadaviek. Piata kapitola **MRP - plánovanie materiálových požiadaviek** podrobne vysvetľuje princíp tejto techniky, základom ktorej sú informácie z predpovedí budúcej spotreby. Čitateľ sa postupnými krokmi dopracuje k výslednému výrobnému plánu.

Šiesta kapitola **Kapacitné plánovanie, plánovanie montáže** približuje problém kapacitných požiadaviek pri plnení plánovaných výrobných úloh.

Nasledujúca kapitola **Dielenské riadenie** rozpracováva problematiku dielenského riadenia výroby a oboznamuje čitateľov s konceptmi dielenského riadenia výroby KANBAN, CONWIP, OPT, DBR, BOA, FORTSCHRITTZAHLEN.

Ôsma kapitola **Rozvrhovanie** sa venuje dodnes podceňovanej problematike tvorby výrobných rozvrhov. Práve táto slabo podporovaná oblasť môže v súčasnosti prispieť k požadovaným zmenám zameraným na dodržiavanie termínu dodávok výrobkov pre zákazníka.

Autori v deviatej kapitole **Výrobné dávky** zdôrazňujú, akým dôležitým faktorom môže byť výrobná dávka v procese plánovania a riadenia výroby a ako veľkosť výrobných dávok dokáže ovplyvniť priebežnú dobu výroby.

Kapitola desať **Simulácia - podpora plánovania a riadenia výroby** sa zaoberá simuláciou ako perspektívnym podporným nástrojom umožňujúcim predikciu procesu výroby, ktorý poskytuje vo veľmi krátkom čase odpoveď

na otázku, ktorý variant, postup, či stratégiu má firma uplatňovať v ďalšom procese.

V záverečnej kapitole **Systemová integrácia** autori zdôvodňujú nutnosť integrácie problematiky plánovania a riadenia výroby do systémového prostredia priemyselnej organizácie a poukazujú na štruktúru komplexného informačného systému podniku.

Komu je určená táto kniha?

V mnohých podnikoch je plánovanie a riadenie výroby chápané ešte stále príliš "staticky". Riadiaci pracovníci nie vždy poznajú nástroje či techniky, ktoré by im umožnili znížiť riziká pri rozhodovaní. Kniha je určená práve im, pracovníkom, ktorí majú možnosť priamo ovplyvniť priebeh výroby. Taktiež je určená všetkým, ktorí chcú vniknúť do metodík a techník riešenia problémov v oblasti plánovania a riadenia výroby a ktorí sa chcú oboznámiť s trendmi a smermi v procese plánovania a riadenia výroby.

Kniha okrem teórie ponúka možnosť odskúšania si jednotlivých techník na priložených príkladoch.

Autori budú vďační čitateľom za všetky pripomienky a podnetné návrhy, ktoré pomôžu skvalitniť ďalšie vydanie publikácie.

Autori